

openlijk. In de negentiende eeuw was het nog bon ton om in geschrifte breed uit te halen tegen Katholieken; in de twintigste eeuw wordt dat een zaak van kleine clubs, zeker in het interbellum, wanneer de coalitie-dwang de Protestantse en Katholieke partijen in een unieke afhankelijkheidsrelatie brengt, waarbij de machtsbalans in evenwicht is. Na 1945 is deze dwang voorgoed doorbroken, o.m. vanwege de nieuwe stellingname van de Nederlandse Hervormde Kerk.

De genoemde afhankelijkheidsrelatie is nog steeds in ontwikkeling. Daarom is het veel te gemakkelijk om van een herlevend anti-papisme te spreken. De Katholieke identiteit desintegreert en de daarop gebaseerde machtspositie vergruizelt.

LITERATUUR

P. L. Berger, *The precarious vision*, New York 1962.

J. A. Bornewasser, 'Mythical aspects of Dutch Anti-Catholicism in the Nineteenth Century'. In: J. S. Bromley and E. H. Kossmann (eds.) *Britain and the Netherlands*, vol. V. Den Haag 1975, p. 184-206.

F. Burton, 'Ideological social relations in Northern Ireland'. In: *British Journal of Sociology*, vol. 30, no 1. March, 1979, p. 61-80.

J. A. H. J. S. Bruins Slot, *Groen van Prinsterer bij het herstel van de hiërarchie in de R.K. Kerk van Nederland*, Amsterdam 1931.

J. J. O. Goddijn, *Katholieke minderheid en Protestantse dominant*, Assen 1957.

H. D. de Loor, *Kerk in de samenleving; een analyse van het spreken der N.H. kerk sedert 1945*, Baarn 1970.

J. G. M. Thurlings, *De wankelende zuil*, Nijmegen/Amersfoort 1971.

H. D. de Loor

* * *